

Oględziny jako czynność
procesowo- kryminalistyczna

Oględziny- czynność procesowo- kryminalistyczna polegająca na ścisłej, szczegółowej, celowej, zaplanowanej obserwacji jej przedmiotu. Spostrzeganie odbywa się przy pomocy zmysłów człowieka, a także przy wykorzystaniu dostępnych środków i metod technicznych.

- ▶ ***Podstawą faktyczną oględzin*** jest zawiadomienie o zdarzeniu (art. 304 k.p.k.) lub informacja uzyskana w wyniku działań własnych Policji.
- ▶ ***Podstawy prawne oględzin*** to:
 - ▶ art. 207 k.p.k. - oględziny miejsca, osoby lub rzeczy,
 - ▶ art. 209 k.p.k. - obligatoryjne oględziny i otwarcie zwłok w przypadku podejrzenia przestępnego spowodowania śmierci,
 - ▶ art. 192 § 1 k.p.k. - obowiązek poddania się oględzinom ciała przez pokrzywdzonego, jeśli karalność czynu zależy od stanu jego zdrowia,
 - ▶ Art..192 § 2k.p.k.- oględziny ciała świadka,
 - ▶ Art. 74 § 1 i 2-obowiązek poddania się przez oskarżonego i osobę podejrzaną oględzinom zewnętrznym ciała oraz innym badaniom,
 - ▶ art. 308 k.p.k.- oględziny w ramach czynności w niezbędnym zakresie.

- ▶ art. 228 § 1 k.p.k.- oględziny przedmiotów wydanych lub znalezionych w czasie przeszukania,
- ▶ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 14.04.2016 r. – regulamin wewnętrznego funkcjonowania jednostek prokuratury (§ 169. W sprawach o zabójstwo, katastrofę komunikacyjną i budowlaną oraz wypadek przy pracy ze skutkiem śmiertelnym, a także w innych poważniejszych sprawach, których skutkiem jest śmierć człowieka, prokurator osobiście kieruje oględzinami miejsca zdarzenia oraz
 - dla policjantów- **WYTYCZNE NR 3 KOMENDANTA GŁÓWNEGO POLICJI z 2017r. w sprawie wykonywania czynności dochodzeniowo – śledczych przez policjantów.**
 - dla innych podmiotów- ustawy kompetencyjne (np. Straż Graniczna, ABW, CBA, Żandarmeria Wojskowa), delegacja ustawowa Ministra Sprawiedliwości- art. 325 d k.p.k., podmioty wskazane w innych ustawach.

Oględziny przeprowadza się w razie potrzeby
(art. 207 k.p.k.).

Art. 209 k.p.k. **nakazuje** podjęcie oględzin zwłok w razie
podejrzenia przestępnego spowodowania śmierci .

Oględziny miejsca zdarzenia
(terenu otwartego i zamkniętego)

Najbardziej złożoną postacią oględzin są **oględziny miejsca**, które zawsze przeprowadzane są na miejscu zdarzenia. W ich ramach mogą być również przeprowadzone oględziny zwłok, rzeczy, czy osoby. Oględziny rzeczy, osoby mogą być przeprowadzone również poza miejscem zdarzenia.

Oględziny **miejsca zdarzenia** polegają na dokonaniu czynności taktycznych i techniczno-kryminalistycznych zmierzających do poznania przebiegu zdarzenia, przeprowadzanych w sposób planowy, z uwzględnieniem właściwości obszaru (przestrzeni zamkniętej lub otwartej) oraz klasyfikacji różnych grup śladów przestępstwa lub ich nośników albo rzeczy, ich położenia, właściwości, stanu i cech indywidualnych.

§42.2 Wytycznych nr 3 Komendanta Głównego Policji z 2017 r. w sprawie wykonywania czynności dochodzeniowo – śledczych przez policjantów.

Miejsce zdarzenia w kryminalistyce- określona część przestrzeni (otwartej lub zamkniętej), w której coś się wydarzyło, zaszło, co jest przedmiotem postępowania karnego, wraz ze wszystkimi znajdującymi się w tej przestrzeni rzeczami.

Może to być :

- miejsce przygotowania do przestępstwa,
- miejsce dokonania czynu,
- miejsce zaistnienia skutku,
- miejsce nieszczęśliwego wypadku,
- miejsce samobójstwa,
- teren przyległy do miejsca zdarzenia,
- droga przyścia i odejścia sprawcy,
- miejsce ukrycia zwłok,
- miejsce ukrycia sprawcy,
- miejsce porzucenia lub ukrycia przedmiotów itp.

Kryminalistyczne badania miejsca zdarzenia- kompleks działań kryminalistycznych (procesowych, i pozaprocessowych), w którego skład wchodzi:

- zabezpieczenie miejsca zdarzenia, czynności procesowe,
- penetracja pobliskiego terenu,
- właściwe oględziny miejsca, osoby, rzeczy, zwłok,
- eksperyment procesowy,
- wnioskowanie, konstruowanie wersji zdarzenia na podstawie śladów i zebranych informacji,
- czynności operacyjne (np. obserwacja, wykorzystanie poufnych źródeł informacji, rozpytania wstępne itp.),
- inne działania: blokujące, pościg, użycie psa tropiącego),
- okazanie miejsca, wizja lokalna.

Oględziny to czynność celowa

„Siedem złotych pytań”:

- co się zdarzyło? (typ zdarzenia),
- gdzie? (określenie miejsca- mieszkanie, teren otwarty itp.)
- kiedy zdarzenie miało miejsce?
- dlaczego doszło do zdarzenia?- motyw
- za pomocą czego sprawca działał?
- jak sprawca działał?
- kto jest sprawcą?

Zadania oględzin

- Zapoznanie się i utrwalenie wyglądu i stanu przedmiotu oględzin.
- Wykrycie i zabezpieczenie śladów mających związek z badanym zdarzeniem.
- Wnioskowanie na podstawie powyższych informacji o przebiegu zdarzenia, jego przyczynach, przebiegu i skutkach – wersja zdarzenia.

Wersję zdarzenia opisuje się w tzw. notatce pooględzinowej.

Zasady przeprowadzania oględzin

► ***Zasada szybkości działania***

- Oględziny powinny być przeprowadzone w czasie jak najkrótszym od momentu powzięcia informacji o zdarzeniu.

► ***Zasada zabezpieczenia miejsca zdarzenia.***

Przed przystąpieniem do właściwych czynności oględzinowych należy zabezpieczyć miejsce zdarzenia.

Wstępne zabezpieczenie miejsca zdarzenia ciąży na organach procesowych, a także na instytucjach państwowych i samorządowych (obowiązek prawny-art.304 k.p.k.). Właściwe zabezpieczenie miejsca należy do organu procesowego mającego przeprowadzić oględziny miejsca.

Zabezpieczenie miejsca zdarzenia

1. Stwierdzenie charakteru zdarzenia,
2. Udzielenie pomocy ofiarom zdarzenia, udzielenie pierwszej pomocy, wezwanie pomocy medycznej,
3. Niedopuszczenie osób postronnych do miejsca zdarzenia,
4. Uniemożliwienie zatarcia śladów, zmiany ich położenia,
5. Powiadomienie właściwych organów ścigania,
6. Zabezpieczenie miejsca przed rabunkiem i kradzieżą,
7. Zatrzymanie sprawcy lub podjęcie pościgu,
8. W razie potrzeby przeprowadzenie przeszukania ,
9. Przystąpienie do zbierania informacji o sprawcy i o świadkach zdarzenia.

Z czynności zabezpieczenia miejsca zdarzenia sporządza się notatkę urzędową.

- Zadaniem policjanta (Wytyczne nr 1), który pierwszy przybył na miejsce zdarzenia jest:
 - ratowanie życia i zdrowia ludzi oraz ograniczenie ewentualnych szkód,
 - poinformowanie służby dyżurnej Policji o najistotniejszych ustaleniach, a także o potrzebie wsparcia i o ewentualnych zagrożeniach;
 - dążenie do ograniczenia negatywnych skutków warunków mogących mieć wpływ na zniszczenie, zmianę cech identyfikacyjnych lub wartości dowodowej śladów przestępstwa oraz ocena ryzyka naniesienia zanieczyszczeń na miejsce zdarzenia; jeżeli takie zagrożenie istnieje, należy szczegółowo udokumentować źródło zanieczyszczeń;
 - wyznaczenie i zabezpieczenie obszaru, na którym mogą wystąpić ślady przestępstwa
 - zabezpieczenie miejsca przed dostępem osób niepowołanych,

- dążenie, aby przedstawiciele organów państwowych lub samorządowych, innych służb, inspekcji lub instytucji i mediów oraz jakiegokolwiek inne osoby, poza prowadzącymi akcję ratowniczą, nie wchodziły na obszar oględzin;
- spisanie danych personalnych wszystkich osób zastanych na miejscu zdarzenia lub wchodzących, ze wskazaniem czasu i celu przybycia oraz opuszczenia terenu (obowiązek legitymowania).

Po przybyciu na miejsce właściwej grupy operacyjno- procesowej, policjant zdaje relację z dotychczasowych ustaleń, zabezpieczenia miejsca. § 47.1 Wytycznych nr 1 KGP

- ***Zasada planowego przeprowadzenia oględzin*** według ustalonego planu co do kolejności działań, sposobu poruszania się po miejscu oględzin, składu ekipy oględzinowej.

Etapy oględzin

1. Etap wstępny (ogólnoorientacyjny).

Pierwsze czynności podejmowane są już w jednostce policyjnej (dotyczące wysłania patrolu zabezpieczającego miejsce, wstępnej koncepcji przeprowadzenia oględzin, wyznaczenie grupy oględzinowej itp.). Sytuacja weryfikowana jest na miejscu zdarzenia.

2. Etap badań szczegółowych

- stadium statyczne
- stadium dynamiczne.

Stadium statyczne i dynamiczne w praktyce przenikają się.

3. Etap końcowy

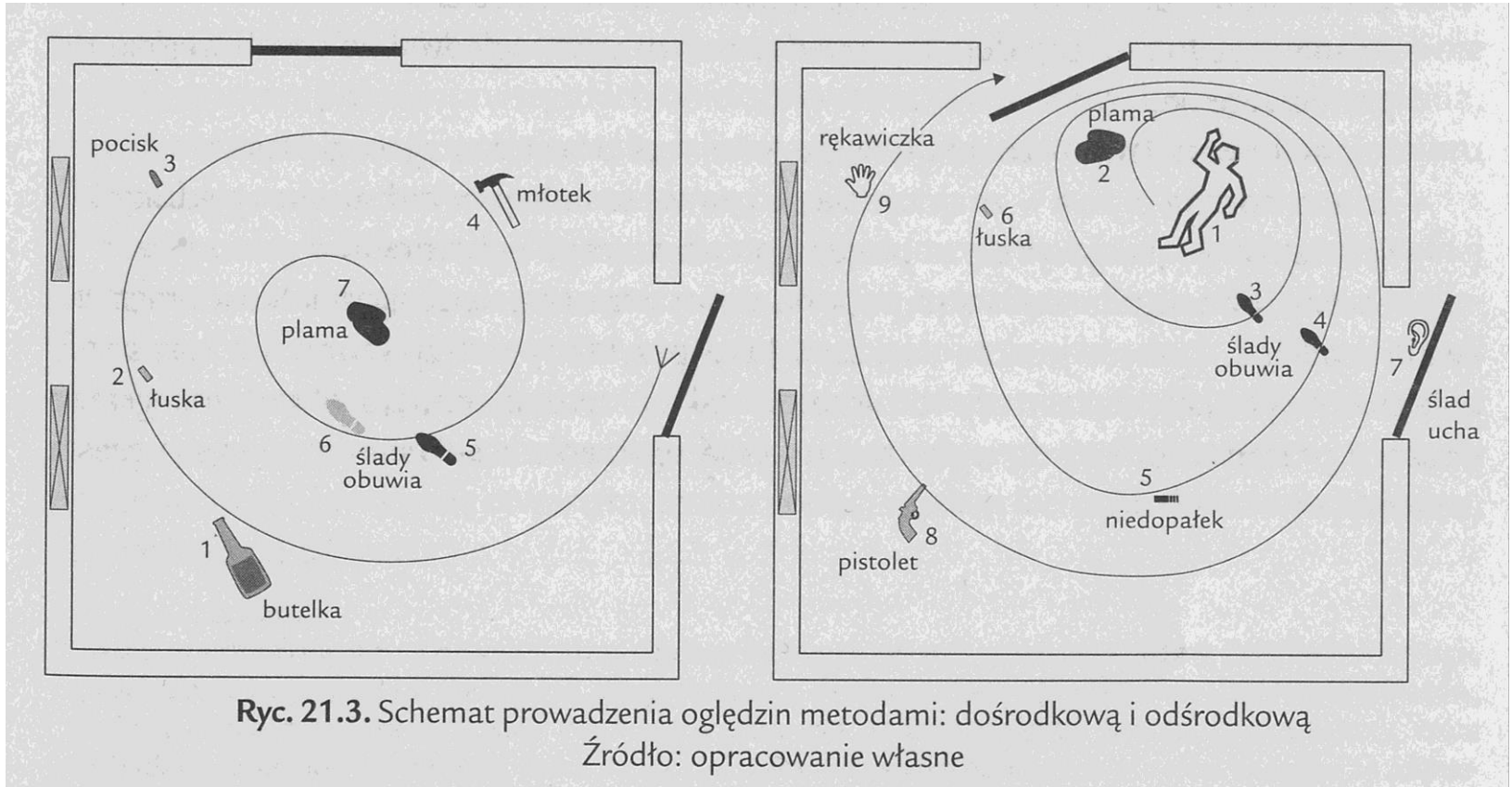
Metody przeprowadzania oględzin

1. Subiektywna, polegająca na poddaniu obserwacji miejsc szczególnie narażonych na pozostawienie śladów ze względu na charakter zdarzenia (miejsce znalezienia zwłok, sforsowana przeszkoda, ognisko pożaru ...),
2. Obiektywna, polegająca na poddaniu szczegółowej, systematycznej obserwacji całego miejsca, gdy brak szczegółowych informacji co do wersji zdarzenia np. nie można określić dróg dojścia i odejścia sprawcy.

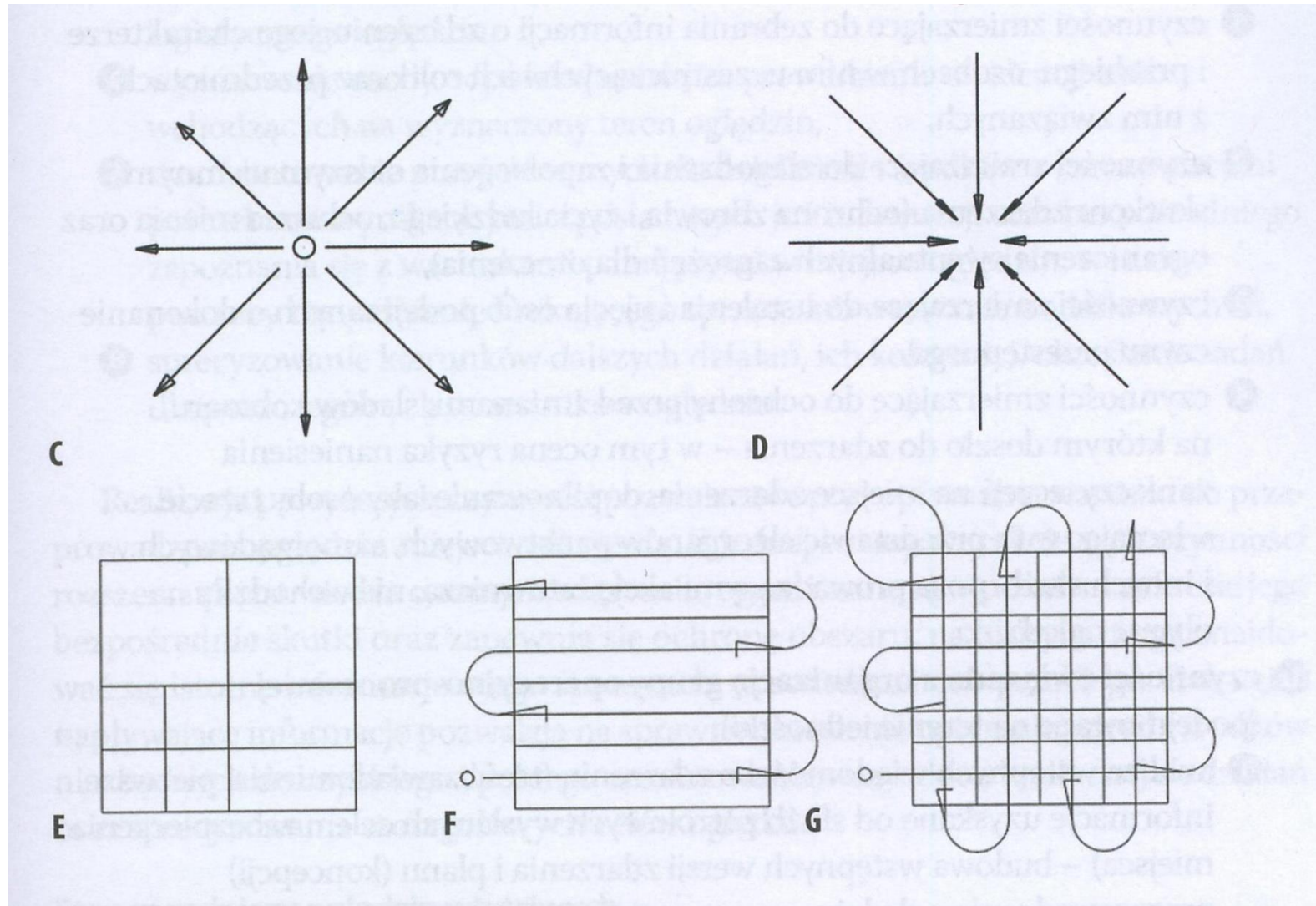
Etap wstępny (ogólnoorientacyjny)

1. Zabezpieczenie miejsca zdarzenia,
2. Dokładne rozpoznanie miejsca zdarzenia,
3. Określenie granic miejsca oględzin (drogi dojścia i odejścia),
4. Zabezpieczenie śladów zapachowych w razie konieczności,
5. Ujawnienie i zabezpieczenie dowodów rzeczowych, które mogą ograniczać swobodne poruszanie się,
6. Wstępna rekonstrukcja zdarzenia,
7. Utrwalenie zastanej sytuacji (nagrania, fotografie , odręczne szkice),
8. Opracowanie planu oględzin.

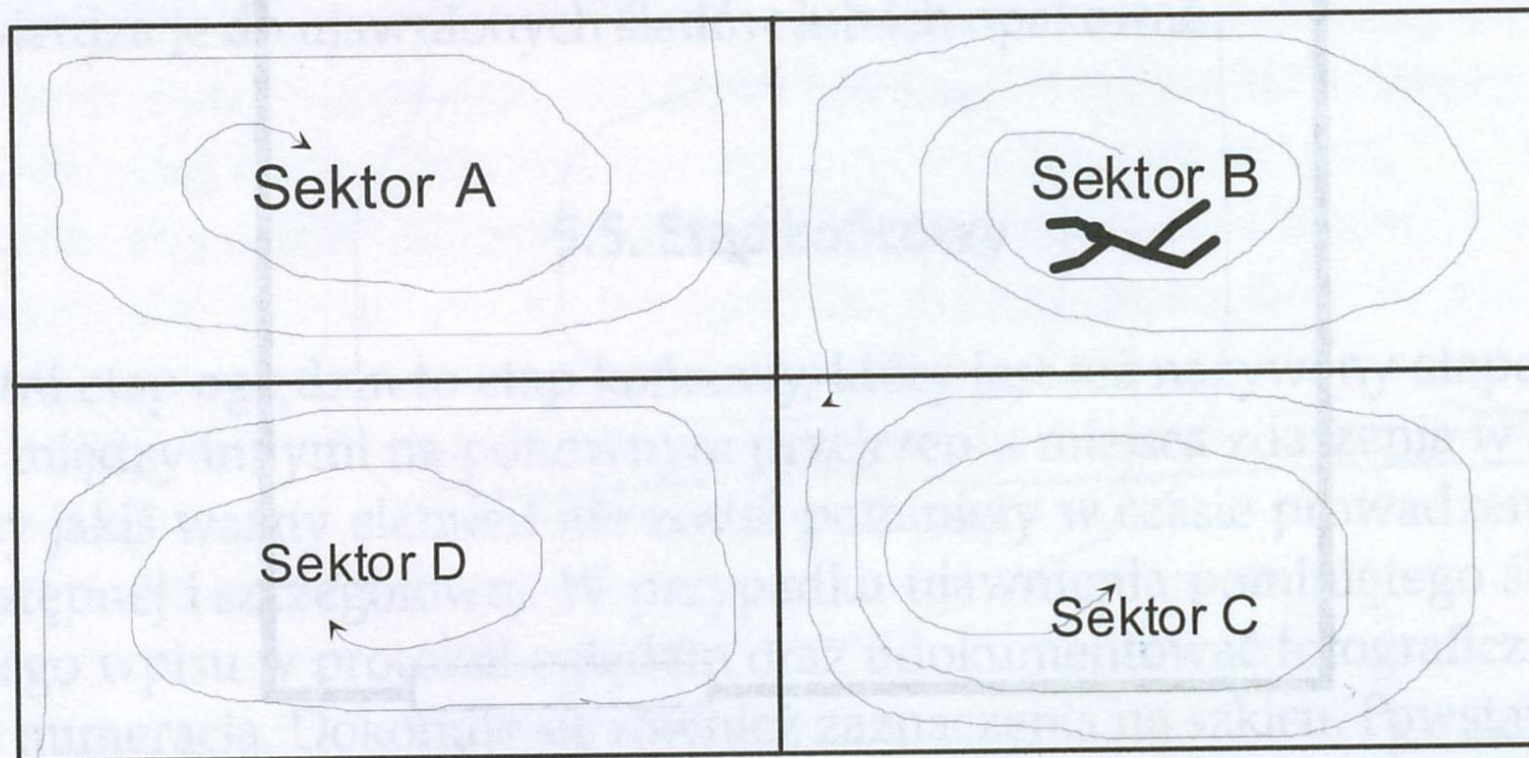
Sposób poruszania się po miejscu oględzin

Metoda promieniście dośrodkowa, promieniście odśrodkowa

sektorowa, pasmowa, okrężająca

Metoda sektorowa

Trzy strefy dostępu

Strefa pierwsza: osoby służbowo powiązane z konkretną czynnością oględzinową.

Strefa druga: punkt kierownika oględzin.

Strefa trzecia: osoby wykonujące konkretne czynności wyznaczone przez kierownika oględzin.

- ▶ ***Skład ekipy oględzinowej*** zależy od charakteru zdarzenia i miejsca zdarzenia.

I. Skład podstawowy

- ▶ 1. Kierownik grupy oględzinowej- prokurator, policjant prowadzący postępowanie.
- ▶ 2. Pracownik pionu operacyjno-rozpoznawczego Policji, do którego należy: ustalenie na miejscu osobowych źródeł informacji, rozpoznanie posesyjne i terenowe, nawiązanie kontaktów ze źródłami osobowymi, ustalenie osób podejrzanych w oparciu o informacje z policyjnych baz danych, informacje własne, przeprowadzenie wywiadów, zatrzymywanie osób podejrzanych, udzielanie pomocy przy sprawdzeniu alibi osób podejrzanych, dokonywanie przeszukań pomieszczeń, miejsc, osób i procesowe ich dokumentowanie, organizowanie pościgów, działań blokujących itp.

3. Pracownik pionu techniki kryminalistycznej, który podejmuje czynności techniczne (ujawnianie śladów, zabezpieczanie śladów, fotografie, szkice, pomiary) specjalista- art.205 k.p.k.

II. Skład dodatkowy :

1. **Biegły**, jeżeli na miejscu zdarzenia wystąpi potrzeba wykorzystania jego wiadomości specjalnych. Art. 193 ,198 k.p.k.

2. Przewodnik z psem tropiącym.

Dodatkowo skład grupy oględzinowej regulują **WYTYCZNE NR 3 KOMENDANTA GŁÓWNEGO POLICJI**. Uzależniony jest on od charakteru zdarzenia:

1. Oględziny samodzielne wykonywane przez policjanta prowadzącego postępowanie bez udziału technika kryminalistyki (chyba że oględzin dokonuje prokurator, natomiast w sytuacjach niecierpiących zwłoki- może to być policjant służby kryminalnej, służby śledczej lub odpowiedniej komórki służby prewencyjnej). Są podejmowane w sprawach prostych. Do czynności policjanta należą wtedy: wykonanie zdjęć, ogólnego szkicu, ujawnienie i zabezpieczenie śladów za pomocą standardowego wyposażenia techniczno-kryminalistycznego, za pomocą proszków daktyloskopijnych i folii daktyloskopijnych, zabezpieczenie przedmiotów w całości.

2. Nie wzywa się specjalisty, gdy na miejscu zdarzenia zostaną ujawnione tylko nośniki śladów, których zabezpieczenie polega na przemieszczeniu nośnika z miejsca oględzin.

3. Jeżeli policjant uzna, że na miejscu zdarzenia nie jest w stanie samodzielnie ujawnić i zabezpieczyć ślady kryminalistyczne, wzywa się do pomocy technika z zakresu kryminalistyki-specjalistę.

4. Oględziny poza siedzibą jednostki Policji powinny być dokonywane przez co najmniej dwóch policjantów.

5. Podczas organizowania i przeprowadzania oględzin miejsca zdarzenia o skomplikowanym stanie faktycznym mają zastosowanie „Procedury postępowania Policji podczas organizowania i przeprowadzania oględzin miejsca przestępstwa” (załącznik do pisma Komendanta Głównego Policji nr AD1078/2001 z 07.08.2001 r. oraz Metodyka prowadzenie oględzin miejsc przestępstw o charakterze terrorystycznym i katastrof oraz identyfikacji ciał ofiar- załącznik do pisma Zastępcy KGP z 2012 r.).

Wypożyczenie ekipy oględzinowej

- ▶ 1. Sprzęt i środki wspomagające i zabezpieczające (odzież ochronna, rękawiczki, kaski), środki łączności, transportu, taśmy do wyznaczania obszaru oględzin, lampy ostrzegawcze, detektory gazu, próbniki prądu, namioty itp.
- ▶ 2. Sprzęt i środki do ujawniania i zabezpieczania śladów kryminalistycznych oraz dokumentowania dokonywanych ustaleń:
 - ▶ - walizka oględzinowo- śledcza- podstawowe narzędzia i materiały do ujawniania, zabezpieczania i pakowania śladów daktyloskopijnych, mechanoskopijnych, traseologicznych i mikrośladów,
 - ▶ - podstawowy zestaw narzędzi ślusarskich, stolarskich, zestaw numerków, linijki, przybory pomiarowe,

- - walizki fotograficzne, kamery ,
- - zestaw do odlewów gipsowych,
- - urządzenia elektromagnetyczne do ujawniania śladów pyłowych,
- - walizki specjalistyczne (do śladów biologicznych, fizykochemicznych, użycia broni palnej),
- - oświetlenie.

Etap badań szczegółowych

1. **Stadium statyczne** – bliższe poznanie wyznaczonego miejsca oględzin,

- statyczne stwierdzenie widocznych śladów, oznaczenie ich kolejnymi numerami, zgodnie z przyjętym sposobem poruszania się ,
- określenie spodziewanych śladów i kolejności ich ujawniania i zabezpieczania,
- wyznaczenie stałych odniesienia, które będą pomocne w udokumentowaniu położenia śladów, przedmiotów, dokonywaniu pomiarów.

Wynikiem fazy statycznej jest:

- formułowanie, weryfikowanie cząstkowych wersji zdarzenia co do charakteru zdarzenia, jego czasu, osób w nim uczestniczących, modus operandi ,
- dokumentacja fotograficzna (ogólna- wygląd miejsca), szkice miejsca (ogólny szkic, na który będą nanoszone pomiary),
- określenie sposobu dokonywania dalszych czynności w ramach fazy dynamicznej.

2. ***Stadium dynamiczne*** - działania polegające na ujawnianiu śladów oraz na planowym i systematycznym „badaniu” każdego śladu, miejsca jego występowania, ich zabezpieczeniu (protokół, fotografia, szkic, zabezpieczenie techniczne). Możliwe jest przemieszczanie przedmiotów, ich oddzielanie w razie potrzeby.

Eliminacja śladów nie związanych ze zdarzeniem, pozostawionych przez osoby postronne lub śladów nie nadających się do identyfikacji.

- **3. *Etap końcowy***, w ramach którego dokonuje się segragacji i wyliczenia rzeczowego materiału dowodowego. Dokonuje się przeglądu miejsca oględzin, pakowania śladów, przeglądu wersji zdarzenia. Zestawia się dane pochodzące z innych podejmowanych w sprawie czynności, precyzuje się problemy do rozwiązania w dalszym toku postępowania (badania identyfikacyjne lub inne, przesłuchania, przeszukania). Podejmuje się też decyzję o ewentualnym dalszym zabezpieczeniu miejsca.

Oględziny w terenie zamkniętym

(np. mieszkanie, sklep z zapleczem)

1. Badanie wejścia (otwarte, zamknięte, zmiany po zdarzeniu),
 - powierzchnia drzwi
 - ościeżnice,
 - okucia,
 - zamki,
 - klamka.

Dalsze pomieszczenia nazywane są jako następne, położone z prawej lub lewej strony (w stosunku do osoby wchodzącej od zewnątrz od drzwi). Można je nazwać stosownie do ich przeznaczenia.

Kolejność w/g przyjętej metody poruszania się.

2. Badanie korytarza, przedpokoju
3. Badanie kolejnych pomieszczeń (duże można podzielić)
4. Badanie łazienek
5. Badanie kolejnych pięter
6. Badanie pomieszczeń gospodarczych, piwnic, strychów.

Oględzinom powinna być poddana również droga dojścia do np. do mieszkania, również teren przylegający do domku rodzinnego (np. ogród).

Badanie pomieszczenia (ogólny wygląd, stan poszczególnych części i sprzętu):

- badanie wejścia, drzwi (stan, powierzchnia, zabezpieczenia, ościeżnice, okucia, klamki),
- badanie podłogi (stan, ślady, przedmioty zgubione, łuski, ślady krwi ...),
- badanie ścian (rodzaj, stan ścian: czyste, brudne; ściana przednia, tylna, lewa, prawa),
- badanie sufitu,
- badanie okien, parapetów (stan okien, szyb, firany, zasłony, ślady na parapecie: ślady stóp, linii papilarnych, mikroślady, krew),

- badanie wyposażenia (rodzaj mebli, umiejscowienie, stan- uszkodzenia, zmiany w usytuowaniu- czy szafy , szuflady były otwarte, stan zamknięć, czy panuje w nich porządek , przedmioty na meblach.....),
- badanie pościeli, np. w przypadku zabójstwa- ślady biologiczne,
- nakrycia stołowe, popielniczki, kosze na śmieci,
- piece,
- stan powietrza.

Oględziny w terenie otwartym

1. Penetracja terenu, uwzględnienie dróg dojścia.
 2. Granice oględzin.
 3. Ścieżka dostępu do punktu kulminacyjnego.
 4. Rozpoczęcie oględzin zgodnie z przyjętym kierunkiem poruszania się.
 5. Należy zwrócić szczególną uwagę na ślady traseologiczne, narzędzia i ich ślady, przedmioty, na miejsca świeżo skopane.
- W fazie statycznej należy ograniczyć się do wzrokowego stwierdzenia śladów, oznaczenia, ich, ochrony.

- Ewa Gruza, Mieczysław Goc, Jarosław Moszczyński,
Kryminalistyka, czyli rzecz o metodach śledczych, Warszawa 2008
- **Kryminalistyka**, Jerzy Kasprzak, Bronisław Młodziejowski, Wacław Brzęk, Jarosław Moszczyński Difin 2006,
- **Ślady kryminalistyczne. Ujawnianie, zabezpieczanie, wykorzystanie**,
- praca zbiorowa pod redakcją naukową Mieczysława Goca i Jarosława Moszczyńskiego Difin 2007,
- **Kryminalistyka: wybrane zagadnienia techniki**
- Grażyna Kędzierska, Włodzimierz Kędzierski
- Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie , 2011 ,
- **Kryminalistyka. Zarys wykładu** Tadeusz Hanausek Wydawnictwo: Wolters Kluwer Polska sp. z o.o. 2009 ,

- Mariusz Kulicki, Violetta Kwiatkowska-Darul, Leszek Stępka, Kryminalistyka. Wybrane zagadnienia teorii i praktyki śledczo- sądowej, Wydawnictwo: Uniwersytet Mikołaja Kopernika 2009,
- **Kryminalistyka**, red. Jan Widacki Wydawnictwo: C.H.Beck 2012,
- Kazimiera Juszka, Analiza wpływu oględzin kryminalistycznych na wykrywalność sprawców zabójstw,
- Vademecum technika kryminalistyki, red. J. Mazepa, Warszawa 2009
- S. Łuczak, M. Woźniak, M. Papuga, K. Stopińska, K. Śliwka, Porównanie efektywności odczynnika Bluestar i luminolu w wykrywaniu śladów krwawych, Arch. Med. Sąd. Krym., 2006, LVI, 239-245.
- J. Sehn, Ślady kryminalistyczne, Z zagadnień kryminalistyki, nr 1/1960,
- J. Kasprzak, B. Młodziejowski, W. Kasprzak, Kryminalistyka. Zarys systemu, Warszawa 2015

- L. Koźmiński, W. Miś, L. Szplit, Wybrane czynności techniczno-kryminalistyczne podczas oględzin miejsc zdarzeń bez udziału technika kryminalistyki, Szkoła Policji w Pile, Zakład Kryminalny, 2010.
- M. Kaczmarek Kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia w teorii i praktyce, Szkoła Policji w Pile.